
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Ragués Carrilero, Anna; Orriols Garcia, Santiago, dir. El dany moral derivat dels delictes contra la llibertat sexual. Anàlisi jurisprudencial de tres casos mediàtics. 2025. (Grau en Dret)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/319381>

under the terms of the license

El dany moral derivat dels delictes contra la llibertat sexual.

Anàlisi jurisprudencial de tres casos mediàtics.

Anna Ragués Carrilero

Santiago Orriols Garcia

Treball de Fi de Grau

Grau en Dret

Facultat de Dret

13 de maig de 2025

Resum

El present treball aborda la valoració de la indemnització per dany moral en delictes contra la llibertat sexual. El dany moral, com a concepte jurídic, es defineix com el patiment psíquic o emocional que una persona experimenta com a conseqüència d'un acte il·lícit. A la jurisprudència espanyola, aquest dany es reconeix com un dany extrapatrimonial que pot ser compensat econòmicament.

Una part rellevant d'aquest treball és la discussió sobre l'acció de reclamació de la indemnització civil quan està inserida dins d'un procés penal, analitzant les garanties addicionals que el sistema penal ofereix al perjudicat. Aquest sistema proporciona una protecció més gran comparada amb l'acció civil.

En relació amb la valoració del dany moral en delictes contra la llibertat sexual, els tribunals utilitzen diversos criteris per determinar la quantia de la indemnització. En aquesta recerca, s'analitzen principalment dues de les conclusions a què ha arribat la jurisprudència majoritària. Així mateix, es fa un repàs de casos reals, comparant els imports de les indemnitzacions fixades en cada cas.

A continuació, es fa una anàlisi exhaustiva de tres casos mediàtics destacats: el cas de "La Manada", el de Luis Rubiales i el de Dani Alves, on es discuteixen les circumstàncies particulars de cada cas i les respostes judicials. A través d'aquests exemples, el treball posa de manifest la complexitat del procés de valoració del dany moral, especialment en casos amb gran transcendència social.

Finalment, es presenta una breu proposta de regulació legal dels criteris que han de seguir els tribunals per determinar la xifra indemnitzatòria en aquest tipus de delictes.

Paraules clau

Responsabilitat civil derivada del delicte, dany moral, procés penal, valoració del quantum indemnitzatori, delictes contra la llibertat sexual.

Abstract

This paper addresses the assessment of compensation for moral damages in crimes against sexual freedom. Moral damage, as a legal concept, is defined as the psychological or emotional suffering that a person experiences as a result of an unlawful act. In Spanish

jurisprudence, this damage is recognized as non-patrimonial harm that can be financially compensated.

An important part of this work is the discussion on the action for the claim of civil compensation when it is embedded within a criminal process, analyzing the additional guarantees that the criminal system offers to the victim. This system provides greater protection compared to civil action.

Regarding the assessment of moral damage in crimes against sexual freedom, the courts use various criteria to determine the amount of compensation. This research primarily analyzes two of the conclusions reached by the majority jurisprudence. Additionally, a review of real cases is carried out, comparing the amounts of compensation awarded in each case.

An in-depth analysis of three prominent high-profile cases follows: the "La Manada" case, the Luis Rubiales case, and the Dani Alves case, discussing the specific circumstances of each case and the judicial responses. Through these examples, the paper highlights the complexity of the process of assessing moral damage, especially in cases with significant social impact.

Finally, a brief proposal is presented for the legal regulation of the criteria that courts should follow in determining the amount of compensation in this type of offence.

Key words

Civil liability arising from the crime, moral damage, criminal process, assessment of the compensatory amount, crimes against sexual freedom.

Índex

Llistat d'abreviacions	5
Introducció	6
Breu referència al dany moral	8
La responsabilitat civil derivada del delictes: legislació processal vigent	10
Tendències i criteris jurisprudencials de valoració del dany moral en delictes contra la llibertat sexual.	14
Indemnització per dany moral en delictes contra la llibertat sexual: anàlisi jurisprudencial de tres casos mediàtics	23
I. El cas de “la Manada”	24
II. El cas Rubiales	29
III. El cas de Dani Alves	31
Proposta de positivització de la determinació de la indemnització per dany moral en delictes contra la llibertat sexual	39
Conclusions	41
Bibliografia	42

Llistat d'abreviacions

AN Audiència Nacional

AP Audiència Provincial

CC Codi Civil

CE Constitució espanyola

CP Codi Penal

FCB Futbol Club Barcelona

LEC Llei d'Enjudiciament Civil

LECrim Llei d'Enjudiciament Criminal

LO Llei Orgànica

RFEF Reial Federació Espanyola de Futbol

SAN Sentència de l'Audiència Nacional

SAP Sentència de l'Audiència Provincial

STS Sentència del Tribunal Suprem

STSJ Sentència del Tribunal Superior de Justícia

TS Tribunal Suprem

TSJ Tribunal Superior de Justícia

Introducció

El present Treball de Fi de Grau neix de l'interès per un tema de rabiosa actualitat unit a la manca de literatura jurídica que la doctrina n'ha confeccionat al voltant. Si bé és cert que les denúncies per delictes contra la llibertat sexual semblen haver crescut dràsticament l'última dècada, el cert és que és patent la manca de doctrina que versí únicament sobre la part civil que es debat en aquests casos. Per això, tot i ésser un tema que freqüentment tracten jutges, tribunals i la resta d'operadors jurídics, sembla que la ponderació per fixar una indemnització que repari el dany sofert per la víctima resti únicament sobre el criteri de qui jutja, davant la manca d'altres regles.

Així doncs, aquest treball de recerca s'ha confeccionat abandonant totalment les consideracions penals que afloren en els supòsits de delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals, i s'ha centrat únicament en exposar l'estat de la qüestió de la responsabilitat civil derivada d'aquest tipus de delictes.

Davant la falta de doctrina específica sobre aquest tema, el cos d'aquest treball es focalitza, en primer lloc, en una breu referència als conceptes generals de dany moral i a la regulació processal vigent sobre la responsabilitat civil *ex delicto*, doncs pel fet de quedar adherida al procediment penal compta amb unes característiques diferents a la reclamació de responsabilitat ordinària davant la jurisdicció civil.

Seguidament, s'exposen alguns dels escassos criteris a què ha arribat la jurisprudència i es relaten i comparen breument alguns supòsits verídics per copsar la situació actual de la matèria. A més, hem escollit tres casos de gran transcendència mediàtica, social i legal per fer una exposició exhaustiva dels fets i la seva resolució en matèria d'indemnització per dany moral. Aquests són el cas de "la Manada", el cas de Luis Rubiales i Jennifer Hermoso, i el cas del futbolista Dani Alves a la discoteca Sutton. Són casos que han generat gran controvèrsia pel que fa la qualificació penal dels fets, però que han passat una mica més desapercebuts en allò relatiu a l'acció civil derivada del delictes.

Finalment, en l'últim capítol s'ha fet una succinta aproximació a una possible positivització d'alguns dels criteris concrets que els tribunals haurien de considerar i desgranar en les seves resolucions, en ares de procurar una major seguretat jurídica, transparència, igualtat i proporcionalitat.

Aquest treball, lluny d'ésser una anàlisi exhaustiva de tot el que engloba aquesta matèria, pretén alçar-se com una breu mostra d'alguns exemples actuals a partir dels quals pot inferir-se la confirmació o refutació de la hipòtesi motor d'aquesta recerca: la manca de criteris uniformes pels tribunals provoca una gran disparitat en les resolucions, que genera, al seu torn, una gens desdenyable inseguretat jurídica a les parts, a més d'una desigualtat patent entre les decisions dels diferents jutges i magistrats d'arreu de l'Estat.

Breu referència al dany moral

L'obligació de rescabalar al subjecte que ha patit un dany en un dret subjectiu propi, sigui personal o patrimonial, neix de l'article 1.089 i 1.902 del Codi Civil: “*El que por acción u omisión causa daño a otro, interviniendo culpa o negligencia, está obligado a reparar el daño causado*”.

La figura del dany moral, que és l'objecte d'aquest epígraf, no compta en el nostre ordenament jurídic amb una definició clara i pacífica. La seva extensió i els seus límits s'han anat creant mitjançant la doctrina i la jurisprudència, amb alguna succinta referència en lleis especials¹. Aquesta circumstància provoca que les línies que defineixen el seu abast siguin borroses i freqüentment controvertides.

Segons DíEZ-PICAZO, el concepte estricte de dany moral arranca de la tradicional idea del *pretium doloris* — “el preu del dolor” — i que s'ha definit com dolor, patiment, psíquic o físic injustament ocasionat². Per tant, segons la tendència jurídica vigent, els danys derivats de lesions als drets subjectius de la persona (dret a l'honor, a la intimitat, a la vida social, a la integritat moral, etc.) seran indemnitzables pel causant de les mateixes, en tant que s'ha provocat un perjudici que cal rescabalar.

Seguint una interpretació restrictiva, només es pot indemnitzar el dany moral derivat de lesions als drets de la personalitat, i no aquelles molèsties ocasionades pels danys patrimonials, excepte que hagin tingut en el damnificat una especial incidència espiritual que transcendeix la mera pèrdua patrimonial.

Ara bé, la principal problemàtica que presenta aquesta figura és la forma en què s'ha de valorar o determinar el *quantum* de la indemnització, doncs el perjudici sofert no té un valor patrimonial. És del tot impossible, o molt difícil, fixar una quantitat exacte i adequada a les facetes personals, internes, espirituals i morals de les persones, doncs, en principi, el seu valor hauria d'ésser il·limitat i anar més enllà d'una mera quantitat econòmica, en tant que elements inherents a la dignitat humana.

¹ A títol d'exemple, a l'article 9.3 de la LO 1/1982, de 5 de maig, de Protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i a la pròpia imatge: “[...] *La indemnización se extenderá al daño moral, que se valorará atendiendo a las circunstancias del caso y a la gravedad de la lesión efectivamente producida* [...]”

² Díez-Picazo, L. *Derecho de daños*, pàg. 326

El que és evident, doncs, és que davant la comissió d'un delictes el resultat del qual és únicament un dany en l'esfera personal de la víctima, l'únic concepte en què es pot sostenir l'eventual indemnització és el derivat del dany moral, com succeeix en els delictes contra la llibertat sexual, en què el greuge patit pel subjecte passiu és indiscutible. Les dificultats i qüestions problemàtiques de l'aplicació d'aquesta teoria, que apareixen especialment en el delictes concret que ens concern, seran l'objecte d'estudi en els capítols successius.

La responsabilitat civil derivada del delict: legislació processal vigent

La responsabilitat civil derivada del delict com a obligació entre les parts troba la seva font primigènia a l'article 1089 del Codi Civil que estableix que “*les obligacions neixen [...] dels actes i omissions il·lícites*”. Tanmateix, el propi Codi disposa en el seu article 1092 que les obligacions nascudes dels delictes es regiran per les disposicions del Codi Penal.

En la redacció del Codi Penal vigent en l'actualitat, aquesta regulació queda compresa entre els articles 109 a 126 del mateix text legal, excepte els articles 123 i 124, que regeixen en matèria de costes processals. Novament, el primer d'aquests articles vincula la comissió d'un delict a l'obligació de reparar els danys i perjudicis causats pel mateix. La reclamació del compliment d'aquesta obligació, tot i tenir com a causa un acte pel que correspon condemnar a la jurisdicció penal, queda unida al procés criminal per motius d'economia processal, del que només es podrà separar en els supòsits que seran explicats més endavant.

Per tant, de la comissió d'un acte tipificat pel Codi Penal com a delict en neixen dues responsabilitats: la responsabilitat penal que, com ja sabem, és personal, i la responsabilitat civil, que no difereix de la responsabilitat extracontractual. Tot i això, aquesta obligació de reparació o rescabament manté la seva naturalesa essencialment civil, malgrat que pel fet de trobar-se inclosa dins el procediment criminal queda revestida de certes característiques que es troben a cavall entre les dues jurisdiccions. D'aquesta manera, tant en dret material com processal, la legislació aplicable serà la penal i, subsidiàriament, caldrà estar-se al que regula la legislació civil.

Així ho entén també el Tribunal Suprem que, en la seva Sentència 863/2022, de 3 de novembre, apunta que:

«La acción civil ex delicto no pierde su naturaleza por el hecho de ser ejercitada en un proceso penal y las normas de Derecho civil son supletorias a las penales (STS 646/2005 de 19.5)

El conocimiento de la acción civil dentro del proceso penal tiene carácter eventual por estar condicionada por la existencia de responsabilidad penal.

Ejercitada la acción civil en el propio procedimiento penal para el resarcimiento del perjuicio estrictamente derivado del delito objeto de condena (art. 109.1 CP) es en el

propio penal en el que debe procederse a la reparación de los daños y perjuicios ocasionados».

Degut a aquesta naturalesa bicèfala, la responsabilitat civil derivada del delictes està regida pels principis reguladors propis del dret civil processal, però matisats. En primer lloc, destaca el principi de justícia rogada, pel qual s'exigeix una "*declaració explícita de voluntat dirigida al tribunal*"³ en què se sol·licita l'obligació a complir per l'imputat en concepte de responsabilitat civil. Aquesta petició, però, ha de fer-la també el Ministeri Fiscal en tant que part acusadora del procés.

Inseparablement unit a aquest principi es troba el principi de congruència, pel qual l'òrgan que jutja no podrà concedir més del que demanen les parts ni una quantitat inferior a aquella a la qual s'ha aplanat l'acusat; com tampoc condemnar a una cosa diferent a la sol·licitada. Aquest segon principi queda positivitzat a l'article 218.1 LEC i així l'interpreta la jurisprudència:

«Dada la ausencia de regulación objetiva de las bases atendibles a la hora de determinar las cuantías indemnizatorias por daño moral , el concreto «quantum» aplicado en tales supuestos por vía de responsabilidad civil se entenderá ajustado a las reglas de la lógica cuando reúna el doble requisito de no haberse superado las cantidades solicitadas por las partes acusadoras y de que las cuantías solicitadas se acomoden a pautas razonables, en el sentido de no resultar excesivas» (SSTS 467/2012, d'11 de maig i 177/2016, de 2 de març),

Pel que fa la interpretació de les normes reguladores d'aquesta matèria, s'accepten totes les formes de l'article 3 CC (literal, sistemàtica, històrica i teleològica), cosa que no succeeix per a determinar la responsabilitat penal, que està subjecta a major rigor i queda prohibida l'analogia *contra reo*.

D'altra banda, tractant-se d'un dret/obligació eminentment civil, l'acció de responsabilitat civil és disponible per la part agraviada pel fet delictiu, encara que amb un requisit afegit per a la seva renúncia. Així, si la víctima té la voluntat d'eximir al culpable del seu compliment, aquesta ha de manifestar la renúncia de forma expressa, mantenint-se l'obligació del Ministeri Fiscal d'exigir-la si l'acusació particular no s'ha pronunciat en aquesta qüestió.

³ Delgado Sancho, C. D. *Responsabilidad civil ex-delicto. Paso a paso*. Pàg. 11

Això es coneix com a legitimació extraordinària o per substitució del Ministeri Fiscal, doncs el perjudicat ja no podrà tornar a exercir-la en un posterior plet civil.

Tot i això, el paràgraf segon de l'article 112 LECrim preveu que, si les conseqüències del delictes són més greus del que s'havia pronosticat o si la renúncia es va fer a causa de la relació entre acusat i víctima, la part perjudicada pot instar la revocació de la renúncia, que es resol per resolució judicial i amb audiència a les parts quan el procés encara no hagi arribat al tràmit de qualificació del delictes.

Per tant, tot i que aquesta acció mantingui la seva essència civil, compta amb una tutela reforçada, com és l'obligació del Ministeri Fiscal d'exercitar-la en cas de silenci de la víctima al respecte i la facultat de revocar la renúncia si es donen els supòsits contemplats per la norma.

L'acció de reclamació de la indemnització pot exercir-se en el marc del procés penal o, en virtut de l'article 109.2 CP i 111 LECrim, el perjudicat pot reservar-se-la per exigir-la a la jurisdicció civil un cop s'hagi dictat sentència ferma en el procediment penal, tot i que no és la regla general del sistema processal. Per això, aquesta reserva haurà de fer-se també de forma expressa.

El procediment penal interrompeix l'exercici de l'acció civil prèvia, independentment de qui fossin els denunciants o qui estigués personat. Tot i això, el paràgraf tercer de l'article 112 LECrim disposa que, com a excepció, en els casos en què s'hagi exercit l'acció civil nascuda d'un delictes perseguible únicament a instància de part, es considerarà extingida l'acció penal.

El compliment de la responsabilitat civil *ex delicto* pot efectuar-se en tres modalitats: la restitució del bé, la reparació del dany i la indemnització de perjudicis materials i morals. És evident que la restitució, entesa com el retornament del bé sostret al patrimoni del subjecte passiu, no és una forma de reparació adequada en els delictes de naturalesa sexual, en tant que no hi intervé cap bé material.

També és de dubtosa aplicació la reparació del dany, doncs difícilment podrà reparar-se un dany eminentment espiritual i psicològic, en què la lesió produïda no pot ser reparada per cap actuació del causant d'aquest. Per tant, l'únic concepte pel que els tribunals poden fixar la responsabilitat civil en aquesta tipologia de delictes és la indemnització de perjudicis, concretament, morals.

Pel que fa als danys corporals, els tribunals entenen que les lesions habituals que acostumen a patir les víctimes ja estan subsumides en la tipificació del delict, precisament castigat amb penes més greus. Per tant, només en casos on la violència i les lesions són exorbitades, desproporcionades o excepcionals, aquestes seran castigades penalment per separat i tingudes en compte per fixar una indemnització complementària.

Tendències i criteris jurisprudencials de valoració del dany moral en delictes contra la llibertat sexual.

Arribats a aquest punt del present treball, cal advertir al lector que en l'àmbit de la quantificació de la indemnització per dany moral derivada de la comissió de delictes contra la llibertat sexual no existeix (ni sembla que existirà en un futur proper) un barem o criteri objectiu i universal que permeti fixar i aplicar la traducció d'un dany eminentment immaterial a una quantitat econòmica.

Com ens indica la STS 1112/2007, de 27 de desembre:

“La reparación indemnizatoria de los daños morales nunca es completa, ni siquiera, podemos decir, que aproximada, ante la propia entidad del bien jurídico infligido por el delito. Dificilmente pueden repararse con una indemnización de tipo económico, que no resulta más que una mera ficción legal. Ello produce que las resoluciones judiciales en esta materia deban ser enormemente restringidas y calibradas a las concretas circunstancias del caso concreto analizado”.

En altres àmbits ha estat possible aquesta objectivització, com per exemple en l'àmbit de les lesions produïdes en accions de trànsit, en que s'ha creat un barem que tradueix el dany produït a una expressió dinerària i que sovint s'aplica analògicament per a la valoració d'altres lesions amb un origen diferent a un sinistre de trànsit. Tanmateix, el legislador s'ha mostrat molt reticent a seguir la tendència de positivitzar uns criteris tan rígids en la valoració del dany que aquí ens ocupa, preferint deixar a l'arbitri dels jutjadors el *quantum* indemnitzatori a què tenen dret les víctimes de delictes contra la llibertat sexual. A títol il·lustratiu, la STS de 3 de maig de 2006 descarta completament l'aplicació analògica del barem de trànsit en un cas d'abús sexual a una menor:

“Pero este modo de razonar no es aceptable, pues el reproche penal que pudiera merecer la conducta imprudente cometida al volante de un automóvil no tiene nada que ver en intensidad con el que merece una acción dolosa contra la integridad sexual de una persona, ejecutada, además, por quien se prevaleció de un rol familiar relevante; y sobre una persona en un momento de edad que la hacía especialmente vulnerable en ese aspecto de su personalidad, en formación.”

Aquesta tendència d'abandonar qualsevol intent de racionalització, com és evident, produeix dos resultats: per una banda, permet als tribunals, raonadament, fixar una indemnització major o menor atenent a la gravetat dels fets i a l'afectació de la víctima, sense veure's limitat per un valor numèric predeterminat.

Per altra banda, aquesta desregulació suposa per a les parts, tant per a la defensa com per a l'acusació, un elevat grau d'incertesa, sense saber exactament a què recórrer per a demanar o impugnar una quantitat determinada. Així doncs, sovint l'acusació opta per sol·licitar imports molt elevats i la defensa, quan no nega del tot la responsabilitat, s'aplanen en quantitats irrisòries que no reparen el dany produït.

Això provoca deixar totalment en mans de magistrats i jutges una valoració per a la que no disposen de cap criteri, tendència o antecedents, generant importants desigualtats entre supòsits que guarden una estreta semblança, com veurem més endavant.

Una aproximació a aquesta positivització de criteris s'ha assolit amb la recent LO 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual (coneguda amb el sobrenom de Llei “del sí és sí”), que ha establert en el seu article 53.1 alguns dels conceptes que ha de comprendre la indemnització que tenen dret a percebre les víctimes:

Artículo 53. Indemnización.

1. La indemnización por daños y perjuicios materiales y morales que corresponda a las víctimas de violencias sexuales de acuerdo con las leyes penales sobre la responsabilidad civil derivada del delito, deberá garantizar la satisfacción económicamente evaluable de, al menos, los siguientes conceptos:

- a) El daño físico y psicológico, incluido el daño moral y el daño a la dignidad.*
- b) La pérdida de oportunidades, incluidas las oportunidades de educación, empleo y prestaciones sociales.*
- c) Los daños materiales y la pérdida de ingresos, incluido el lucro cesante.*
- d) El daño social, entendido como el daño al proyecto de vida.*
- e) El tratamiento terapéutico, social y de salud sexual y reproductiva.*

De tots aquests conceptes — que no són, a priori, *numerus clausus* —, l'únic que no necessita prova és el dany moral comprès a la lletra a), com s'explicarà seguidament. Els altres, pel

contrari, sí que precisen una mínima activitat probatòria a càrrec de la part que l'invoca, doncs són danys que es poden objectivar mitjançant una valoració econòmica. Aquesta disposició ha permès acotar amb més precisió l'abast de la indemnització derivada d'un delictes contra la llibertat sexual, sobretot en relació als conceptes amb caire més econòmic, però encara deixen un enorme marge d'interpretació que no acaba de resoldre la problemàtica real.

Tot i aquesta falta de consens general, hi ha certs aspectes del raonament que han de seguir els tribunals que sí compten amb una sòlida base jurisprudencial. Entre ells trobem la no necessitat de provar el dany moral i la determinació dels supòsits en què es pot recórrer en cassació el *quantum* de la indemnització.

El primer dels criteris, conegut com la doctrina *res ipsa loquitur* (literalment, “la cosa parla per si mateixa”), implica la no obligació de provar l'efectiva causació d'un dany en l'esfera de la intimitat i la dignitat de la víctima, doncs aquest s'entén inherent al propi patiment dels fets. És jurisprudència consolidada⁴, que el dany moral en aquest tipus de delictes “flueix de manera directa i natural del relat històric”, doncs el mateix “no deriva de la prova de lesions materials [...], sinó de la significació espiritual que el delictes té en relació a la víctima”⁵. Per tant, no serà necessari que l'acusació de la víctima demostrï una afectació psicològica com a conseqüència dels actes patits, en tant que es presumeix que la mateixa s'ha donat per l'adveniment d'uns fets que han pertorbat la seva llibertat, dignitat, integritat i, en resum, l'esfera més íntima que físicament posseeix una persona, i que justament per això són durament castigats, és a dir, que aquesta incidència ja ha estat prevista pel legislador quan va tipificar amb penes severes els delictes contra la llibertat i integritat sexuals.

El segon criteri implica que l'import de les indemnitzacions *ex delicto* no pot ser, com a norma general, revisat en cassació. L'única excepció que permet la revisió cassacional és per impugnar les bases sobre les quals s'ha determinat el *quantum*. Així doncs, únicament quan s'aprecia que aquestes bases són “manifestament arbitràries i objectivament desproporcionades”⁶, el Tribunal Suprem podrà alterar la quantitat que s'ha condemnat a satisfer.

⁴ Entre moltes altres, *vid* les SSTS de 29 de juny de 1987, de 16 de maig de 1988, de 26 de setembre de 2003, de 20 d'octubre de 2003, de 11 de desembre de 2006, de 16 de febrer de 2007, de 3 de juliol de 2007, i de 4 de novembre de 2008.

⁵ STS 1366/2002, de 22 de juliol

⁶ STS de 29 de març del 2011

El dany moral es calcula en base a les característiques del propi fet delictiu i les seva incidència en la vida de la víctima, tant pel dany sofert en el mateix moment de la seva perpetració com pels danys psíquics nascuts posteriorment i sostinguts en el temps. En tant que això és així, s'ha de respectar en la via de cassació el marge de discrecionalitat que té el jutge *a quo*, en virtut de la seva independència, per desenvolupar lliure i raonadament el seu propi criteri de valoració en base a la pròpia naturalesa dels fets provats i la incidència del dany en l'esfera personal. Entre d'altres, això mateix queda expressat a la STS 1348/2011, de 14 de desembre:

“Pero cuando se trata de la reparación por vía económica de daños morales no pueden utilizarse como criterios o bases determinantes de la indemnización los mencionados para los daños físicos y materiales, la única base para medir la indemnización por esos perjuicios y daños anímicos es el hecho delictivo mismo del que éstos son su consecuencia o resultado causal, de tal suerte que la propia descripción del hecho constituye la base que fundamenta el "quantum" indemnizatorio señalado por el Tribunal sentenciador en el ejercicio de una prudente discrecionalidad únicamente revisable en casación cuando la valoración rebase los límites mínimos y máximos dentro de los cuales resulta razonable esa prudente discrecionalidad.”

Per exemplificar la disparitat de resultats a què s'arriba amb aquesta manca de consens de criteris, es presenta aquí un breu exercici comparatiu entre diversos casos que comparteixen una important semblança fàctica però amb desenllaços notablement diferents. El primer exemple és una comparació entre les següents sentències:

En la STS de 28 de novembre de 2014, es resol el recurs de cassació contra la sentència que enjudicia els següents fets: l'acusat, coordinador de planta d'un supermercat, va ésser condemnat a dos delictes d'assetjament sexual i un delictes d'agressió sexual. Segons el relat dels fets provats, entre l'any 2004 i 2008 l'acusat va assetjar sexualment a una treballadora, dirigint-li proposicions de caràcter sexual al lloc de treball i arribant a penetrar-la vaginalment amb els dits en el seu despatx. Com a conseqüència d'aquests fets, la víctima presentava un “trastorn d'ansietat generalitzada i un trastorn d'angoixa”, segons la psiquiatra que la va diagnosticar.

D'altra banda, també va quedar provat que l'acusat, entre l'any 2007 i 2008, va assetjar sexualment una altra treballadora, amb constants comentaris i peticions de caire sexual, arribant a refregar-s'hi en alguna ocasió, sense arribar a tocar els genitals. A la víctima se li va diagnosticar un trastorn d'estrès posttraumàtic com a resultat d'aquests fets.

Així doncs, el Tribunal Suprem va confirmar la sentència que condemnava al reu a satisfer una indemnització en concepte de dany moral per la quantitat de 75.000€ a cadascuna de les víctimes, al·legant que els criteris emprats per determinar-la van ésser correctament aplicats pel tribunal *a quo*.

Per altra banda, en la Sentència 522/2016, de 29 de desembre, del Jutjat Penal núm. 2 de Sevilla, es condemna a un acusat que, segons el relat fàctic provat, entre l'any 2006 i 2010 va assetjar fins a tres subordinades (professores de la facultat) mentre era Degà de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Sevilla. Entre alguns dels episodis que van patir les víctimes, es troben majoritàriament tocaments a cames, pits, cintura, glutis i a la zona genital; comentaris lascius i petons furtius no consentits. Aquestes agressions es duïen a terme a les mateixes dependències de la Universitat, als despatxos i passadissos i en nombroses ocasions l'acusat feia ostentació de poder, posant de manifest que d'ell depenien decisions rellevants relacionades amb la docència, la investigació i la contractació.

Com a conseqüència d'aquests fets, les víctimes venien patint un trastorn adaptatiu ansiós depressiu greu, per al que han necessitat tractament terapèutic de llarga duració.

El jutge sentenciador va determinar el dret de crèdit derivat de la responsabilitat civil *ex delicto* de les víctimes en 50.000 € per a la víctima que havia suportat uns patiments físics i psíquics posteriors més greus i en 30.000 € per a les altres dues dones. Per tant, un dels criteris que va seguir el Jutge va ésser la prova d'un dany moral de major gravetat, tot i que indica expressament que "el dany moral en supòsits com el present ni tan sols ha de requerir de prova específica".

La diferència més significativa entre ambdós relats és que, en el primer cas, el coordinador del supermercat va arribar a penetrar vaginalment amb els dits una de les víctimes. Tot i això, es va fixar una indemnització idèntica de 75.000 € per a totes dues. En canvi, malgrat la similitud dels fets, en la segona sentència analitzada es va establir un import notablement inferior: 30.000 € per a dues de les víctimes i 50.000 € per a la que havia patit les seqüeles més greus.

Un altre exemple d'aquesta disparitat de resultats el trobem entres les SSTS 537/2006, de 3 de maig; i 777/2016 de 19 de d'octubre, i la SAP de Bizkaia 94/2025, de 24 de febrer. Aquestes tres sentències versen sobre delictes d'abusos sexuals a menors, però, com veurem, les seves resolucions són manifestament diverses.

En la primera d'elles, els fets provats són els següents: l'acusat era veí i avi de la víctima menor, que en aquell moment tenia quinze anys. Aquest, aprofitant la circumstància de la proximitat del seu domicili al de la noia i del seu vincle familiar, durant la tardor de 1995 i la de 1996, la va sotmetre a diferents pràctiques sexuals amb una freqüència setmanal. Aquestes pràctiques consistien en fregaments dels seus genitals amb els d'ella, culminant en l'ejaculació, però sense haver quedat acreditat que hi hagués penetració. Consegüentment, la menor patia "un deteriorament notable de les seves relacions interpersonals i en la seva feminitat, fins al punt que li és molt difícil mantenir relacions sexuals, i li provoca irritabilitat i hostilitat cap als altres, pel que ha estat en tractament psicològic des de 1998".

Per aquests fets, el tribunal d'instància condemnà al processat a satisfer una quantitat de 180.000 € a la víctima en concepte de danys morals, condemna que va ratificar el Tribunal Suprem, argumentant que atesa "la instrumentalització de la persona afectada, com a víctima d'una conducta reflexiva i sistemàtica utilització per part d'un adult, amb finalitats de gratificació sexual; en una situació mantinguda al llarg del temps i produïda mitjançant l'abús d'una relació de parentiu" la valoració del dany era correcta i no hi cabia cap modificació.

En el cas de la STS 777/2016, de 19 de d'octubre, la relació entre acusat i subjecte passiu també era la d'avi-neta. La diferència, però, rau en el fet que la víctima, en el moment de comissió del delictes, comptava amb sis anys d'edat i només varen ocórrer dues agressions puntuals, una al febrer i l'altre a l'agost de 2014. Segons el relat, l'acusat en ambdues ocasions va introduir-se amb la menor a la dutxa, estant tots dos despullats, i va obligar-la a tocar-li els genitals; conducta que es va repetir també un cop fora, al menjador i al despatx d'ell.

Així mateix, l'Alt Tribunal va confirmar la sentència recorreguda, en què s'havia condemnat a l'acusat a rescabalar la víctima amb la quantitat de 10.000€, sostenint que hi va haver un menyscabament en la dignitat de la víctima, amb independència de l'apreciació que ella n'hagués pogut tenir a conseqüència de la seva curta edat.

Finalment, l'últim exemple és el tractat a la recent SAP de Bizkaia 94/2025, de 24 de febrer. En aquest cas, de la mateixa forma que en el primer, la víctima es trobava a l'adolescència en el moment dels fets. L'agressor va ésser l'entrenador de bàsquet de la menor entre 1995 i 2001, iniciant-se la conducta delictiva al 1998, quan ella tenia tretze anys.

En aquest supòsit les conductes revesteixen major gravetat, doncs l'acusat va penetrar oral i analment a la víctima, amb un recompte total d'unes cinquanta trobades. En tots aquests episodis feia ús d'una notable violència, tant a casa d'ell com la de la menor, prevalent-se de la situació de vulnerabilitat que aquesta patia per la seva situació familiar i la influència que exercia com una figura d'autoritat.

El Ministeri Fiscal va valorar el *quantum* de la indemnització en 20.000€, mentre que l'acusació particular va fer-ho en 149.692 €, desglossats en les següents partides: 40.000 € en concepte de dany moral, 30.000 € en concepte de dany social, 22.692 € en concepte d'incapacitat laboral, 27.000 € en concepte de seqüeles y 30.000 € en concepte de despeses del tractament psicoterapèutic.

A la fi, l'Audiència va estimar que era adequat rescabalar a la víctima amb la quantitat de 80.000 €, atenent i analitzant els diferents conceptes al·legats per l'acusació particular.

En conclusió, entre aquests tres supòsits, que comparteixen entre ells algunes circumstàncies (entre el primer i el segon la relació víctima-acusat i entre el primer i el tercer, les edats semblants de les víctimes), es dona un cop més aquesta total disparitat de valoracions de l'import de la indemnització, fruit de la manca de consens i criteris que, com ja venim apuntant, impera en aquesta matèria.

Entre la primera sentència i la segona, la major dissemblança recau en l'edat de les menors (quinze i sis anys) i la freqüència de les agressions, però no la violència. És difícilment justificable una resolució tan desigual com que la es dona entre la sorprenent xifra de 180.000€ i la escassa de 10.000 €.

Entre la primera sentència i la darrera, la diferència rau en les relacions entre acusats i víctimes i la violència i el lapsus total de temps, essent molt intensos en l'últim supòsit, en què les agressions es van produir durant tres anys i mig i va haver-hi diferents formes de penetració. No obstant, per al relat més greu, es va fixar el *quantum* indemnitzatori en 80.000€.

En últim lloc, els dos supòsits comparats són els resolts per la SAP de Logroño 10/2022, de 7 de febrer de 2022, i la STS 322/2024, de 17 d'abril.

En la primera d'elles, es van declarar provats els següents fets: el processat va contactar telefònicament la víctima la matinada del 7 al 8 d'octubre de 2019, i van concertar una trobada pel matí del dia 8. L'acusat recollí la noia amb el seu vehicle i la portà fins a un descampat, on van consumir estupefaents.

Després del consum, trobant-se tots dos a l'interior del vehicle, l'acusat va oferir 50 € a la víctima a canvi de mantenir relacions sexuals; petició que ella va rebutjar. Davant aquesta negativa, ell va treure un ganivet i el va col·locar al costat esquerre del coll d'ella, ordenant-li que es mogués a la part posterior del cotxe. Un cop allà tots dos, ell la va despullar i la va penetrar vaginalment amb preservatiu. La resistència que va posar la víctima va ser mínima degut a l'amenaça constant de patir danys corporals amb el ganivet. Un cop comesa l'agressió, l'acusat va dir-li que si explicava alguna cosa del que havia fet “la mataria”.

El Ministeri Fiscal va qualificar aquests fets com un delictes de violació i va interessar la indemnització a la víctima pel valor de 10.000€.

Una de les qüestions més controvertides en aquest supòsit va ésser precisament la valoració del dany moral, atès que la víctima patia un trastorn psicològic previ a l'agressió i no s'havia demostrat que aquesta hagués tingut cap efecte en el seu estat anímic.

Això no obstant, el tribunal defensa extensament en aquesta sentència la doctrina ja referenciada de la *res ipsa loquitur*, per la qual, encara que en aquest cas concret no s'hagi demostrat una afectació psicològica consegüent als fets, “l'existència de danys morals per a la persona víctima d'un delictes d'agressió sexual, és, en principi, una conseqüència inherent a aquest tipus delictiu i, per tant, demanda el consegüent rescabament”. Així doncs, es va condemnar al reu a satisfer una indemnització de 6.000, fixada “moderadament” (*sic*) per la Sala.

En la segona sentència, el relat presenta una gran semblança fàctica: l'acusat era cunyat de la víctima, que en el moment dels fets tenia disset anys. El dia 17 de gener de 2005, l'acusat va trucar a la menor amb el pretext de retornar uns diners al pare d'ella, i va passar a recollir-la amb el cotxe al seu domicili. Un cop dins del cotxe, el dirigí cap un lloc aïllat, en un entorn

forestal, i un cop aturats va exhibir un ganivet de grans dimensions a la víctima, alhora que l'acostava amenaçadorament a prop del cos d'ella.

Subjectant el ganivet, va exigir a la noia que li practiqués una fel·lació, cosa a què ella es va negar, indicant-li llavors que es despullés. Un cop nua, l'home es va col·locar al damunt, al seient del copilot, i la va penetrar amb preservatiu fins ejacular. Després dels fets, l'acusat va dir va si relatava els fets a algú, “la mataria a ella, a la seva germana i a la seva neboda”, que també era filla d'ell, i després se suïcidaria.

Per aquests fets, el reu va ser condemnat per la SAP d'A Coruña 548/2022, de 16 de desembre, que posteriorment va ésser íntegrament confirmada pel Tribunal Suprem, a la pena de presó de catorze anys per un delictes d'agressió sexual i a rescabalar a la víctima amb la quantitat de 30.000 €, tot i que l'acusació particular havia sol·licitat la xifra de 50.000 €.

Per a individualitzar la condemna, la Sala va prendre en consideració primordialment la relació familiar que mantenien les dues parts — en tant que l'un era el marit de la germana de l'altra —, a més del fet que ella encara no havia arribat a la majoria d'edat. També va ponderar les seqüeles psicològiques que la víctima venia patint arrel dels fets. Tanmateix, atès que no van ésser suficientment acreditades, l'Audiència va entendre que calia rebaixar la xifra sol·licitada.

Després d'haver exposat de manera més o menys detallada alguns supòsits verídics, a tall de conclusió, podem inferir que els tribunals d'arreu de l'Estat no tenen un barem clar per aplicar una xifra exacta en concepte de responsabilitat civil *ex delictis*.

Indemnització per dany moral en delictes contra la llibertat sexual: anàlisi jurisprudencial de tres casos mediàtics

En aquest epígraf del present treball s'abordarà la determinació de dany moral en tres casos extremadament mediàtics i prou heterogenis que han causat en el nostre país importants controvèrsies, tant socials com jurídiques. L'objectiu d'aquest apartat és conèixer amb profunditat els fets i les qualificacions jurídiques dels tres supòsits, estudiar la solució a què van arribar els tribunals per establir la corresponent indemnització i si — o com — el revolt que van causar va tenir alguna incidència en el criteri valoratiu que va motivar la fixació de l'import.

El primer dels casos plantejats és el conegut amb el nom de “La Manada”, sobre el que àmpliament s'ha debatut i teoritzat, i que va jugar un paper central en la decisió del legislador de modificar el tipus que castigava els delictes contra la llibertat sexual en adults, que, fins la reforma del Codi Penal amb la LO 10/2022 (Llei “del sí és sí”), diferenciava entre agressions i abusos sexuals, depenent de si havia mediat en la comissió del delicte algun tipus de violència o intimidació, o no.

Cadascuna de les instàncies en què es va resoldre aquest cas van suposar un punt d'inflexió en l'*status quo* del càstig penal dels delictes d'aquesta naturalesa, doncs amb cada resolució es va despertar una nova onada d'adeptes i opositors que van provocar un fort debat polític i ideològic i que va desencadenar, com ja hem dit, amb la reforma del tipus penal vigent fins aleshores.

Tanmateix, no són l'objecte d'aquesta recerca ni les ideologies i opinions que envolten inseparablement aquest cas ni el que la nova reforma ha introduït penalment, sinó que ho és l'anàlisi de com es va establir — i després alterar — la indemnització a la víctima que va patir un greuge per una conducta tan reprovable.

Seguidament, ens hem proposat també conèixer, des d'una òptica eminentment civil i deixant de banda la qualificació penal, el conegut com “cas Rubiales”, que van protagonitzar, l'agost de 2023, l'aleshores President de la Reial Federació Espanyola de Futbol, Luis Rubiales, i la jugadora de la Selecció Espanyola de futbol femení, Jennifer Hermoso, durant l'entrega de trofeus de la Copa Mundial Femenina de futbol.

Aquest cas és interessant des de la perspectiva de la indemnització per dany moral, en comparació amb els altres supòsits plantejats al llarg d'aquest estudi, per la poca incidència que els fets van tenir en l'esfera de la llibertat sexual de la víctima, i per tant suposa un exemple convenient per presentar un catàleg variat de modes delictius i la importància que el *modus* de comissió criminal té en la determinació del *quantum* indemnitzatori.

En darrer lloc, l'últim cas analitzat seran els fets que transcorregueren a la discoteca Sutton de Barcelona la matinada del 31 de desembre de 2022, en què l'exfutbolista del Futbol Club Barcelona presumptament va agredir sexualment una noia que havia conegut aquella mateixa nit.

Aquest cas, que recentment ha pres un rumb totalment diferent amb la resolució de la sentència d'apel·lació, com ja veurem, presenta les seves pròpies particularitats en matèria d'indemnització civil que mereixen ésser analitzades amb major profunditat.

Per tant, més enllà de les importants controvèrsies que han desencadenat en totes les esferes (socials, mediàtiques, polítiques, legislatives, doctrinals i jurisprudencials), l'objectiu d'exposar i analitzar aquests tres successos no és altre que el de conèixer amb major profunditat els criteris i les valoracions que han conduït a cada tribunal a quantificar la responsabilitat civil *ex delicto* en diferents casos que presenten disparitat de relat, però que comparteixen la circumstància d'haver estat discutits extensivament en diferents contextos de la nostra societat i des de posicions extremadament contràries.

I. El cas de “la Manada”

Primera instància

Els fets declarats provats per la Sentència de l'Audiència Provincial de Navarra 38/2018, de 20 de març, són els següents:

La denunciante, de 18 anys, va arribar a Pamplona sobre les 18:30 hores del dia 6 de juliol de 2016, amb ocasió de les festes que en aquella ciutat se celebraven en honor a Sant Fermí. En un moment de la festa, la noia va perdre l'amic amb el que havia arribat i l'altre grup de gent amb qui havia estat aquella nit i va anar a seure a un banc, on estava assegut un dels cinc acusats, amb qui va iniciar una conversa. Mica en mica, van anar arribant la resta dels acusats.

La denunciante va intentar contactar amb el seu amic per tornar-se a reunir amb ell, i vagament van quedar en trobar-se per anar a veure els *encierros*⁷. Després d'aquesta trucada, va comunicar als acusats que volia anar al cotxe a descansar, oferint-se aquests a acompanyar-la.

Mentres feien aquest trajecte, un dels acusats va aconseguir introduir-se a un bloc de pisos, mantenint la porta oberta i fent indicacions als altres acusats per a que entressin al portal. Un d'ells va estirar la noia cap dins de forma inesperada. Envoltant-la els cinc sense deixar-la marxar, van obligar-la a mantenir relacions sexuals per via oral, vaginal i anal, sense preservatiu; filmant l'escena amb els seus telèfons mòbils. Els vídeos que mostraven l'escena van ésser compartits posteriorment sense el consentiment de la denunciante.

Posteriorment als fets, els acusats van abandonar el lloc dels fets de forma esglaonada, prenent el telèfon mòbil a la víctima abans de marxar. Aquesta, un cop es va vestir, va sortir de l'edifici plorant, fins al punt que va cridar l'atenció d'una parella que la va atendre i va trucar al telèfon d'emergències.

Com a conseqüència dels fets, la víctima va patir unes lesions a la zona genital, que van requerir una primera assistència facultativa, i un trastorn d'estrès posttraumàtic.

Per aquests fets, el Ministeri Fiscal va interessar una indemnització en concepte de responsabilitat civil de 100.000€ per a la víctima i de 1531,37€ per al Servicio Navarro de Salud - Osasunbidea, essent els autors responsables directes i solidaris.

Pels mateixos fets, l'acusació particular va demanar la quantitat de 250.000€ pels danys morals; import que també va sol·licitar l'acusació popular exercida per l'Administració de la Comunitat Foral de Navarra. L'acusació exercida per l'Ajuntament de Pamplona va demanar una indemnització de 50.000€ pel mateix concepte. Ambdues acusacions populars van demanar també els 1531,37€ per al Servicio Navarro de Salud - Osasunbidea, que va actuar com a actor civil en el procés, interessant aquesta quantitat per les despeses generades en l'assistència de la denunciante amb l'import dels interessos legals.

En una extensíssima sentència — més d'un centenar de pàgines —, l'Audiència Provincial qualifica els fets únicament com un delictes continuat d'abús sexual amb prevalença per a tots els acusats i un delictes de furt per a un d'ells; absolvent-los dels delictes d'agressió sexual, de robatori amb violència i del delictes contra la intimitat de l'article 197 CP.

⁷ Segons la Reial Acadèmia Espanyola, els *encierros* són "l'acte portar els toros a tancar al toril", que és el lloc on són tancats els toros que hom ha de torejar.

La responsabilitat civil pels danys morals derivats d'aquest fet delictiu es fonamenta en tant que amb aquesta *“se trata de atender, en la medida de lo posible, el quebranto que en su integridad personal, desarrollo vital y perspectivas de evolución, en todos los ámbitos de su vida, apenas alcanzada la mayoría de edad , se causó a la denunciante por el delito cometido por los procesados”*.

La Sala també recorda que els tribunals han de respectar els principis de congruència i proporcionalitat, i que no és necessària la concreció en uns danys psíquics per tal de poder apreciar la concurrència d'un dany en l'esfera moral de la víctima, ja que la indignitat i la vexació “flueix amb naturalitat dels fets”. En aquest cas, a més de tenir en compte la pròpia naturalesa altament violenta i degradant dels fets, el tribunal també tingué en compte la prolongació del patiment, en tant que la víctima era coneixedora que els vídeos en què ella apareixia havien estat publicats a Internet i que havia estat seguida per detectius privats, allargant així la seva sensació d'intranquil·litat i intrusió en la seva vida personal.

El tribunal també desestima les al·legacions de la defensa, que argumenten part de la seva innocència en el fet que després dels fets la noia va mantenir el transcurs de la seva vida personal amb normalitat, o com a mínim aparentment normal, a través de les xarxes socials. La Sala defensa, recolzant-se en la valoració de les psicòlogues forenses, que una noia que acaba d'entrar en la majoria d'edat ha d'intentar continuar la seva vida amb normalitat, doncs *“tiene toda una vida por delante y no se observa que en modo alguno haya de llevar una vida de ermitaña”*. Per aquests motius, entenen proporcionada una indemnització de 50.000€ per a la denunciant, i condemna als cinc acusats conjunta i solidàriament.

Segona instància

El Ministeri Fiscal, l'acusació particular, les acusacions populars i els cinc acusats van formular recurs d'apel·lació davant el Tribunal Superior de Justícia de Navarra. La representació processal dels acusats va interessar la seva absolució del delictes d'abusos sexuals, mentre que les acusacions van defensar la concurrència d'un delictes d'agressió sexual amb dues circumstàncies agreujants, un delictes de robatori i un delictes contra la intimitat de la denunciant.

El TSJ argumenta que la víctima no va donar en cap moment el seu consentiment a les pràctiques sexuals a què va ésser sotmesa, però tampoc creu que es donin les notes suficients

per apreciar la intimidació, que convertiria el delictes d'abús en agressió, essent més adequada l'apreciació d'una circumstància agreujant per prevalença. Així mateix, sosté que la mediatització del cas no ha afectat a la independència del tribunal *a quo*, “sense perjudici de les accions civils i penals que poguessin derivar-se dels atemptats puntuals contra la intimitat o els drets fonamentals dels processats o de la víctima”.

Per tot això, desestima els recursos d'apel·lació de les parts i confirma la sentència recorreguda, mantenint la seva qualificació penal pel que fa a la concurrència dels delictes d'abús sexual i de furt. En canvi, en relació al delictes contra la intimitat, la sentència de segona instància declara la nul·litat parcial de la sentència recorreguda en apel·lació.

Pel que fa la responsabilitat civil, l'acusació particular va qualificar d'“insuficient” la indemnització de 50.000€, subrallant el caràcter grupal de l'agressió i l'especial vulnerabilitat del subjecte passiu, que acabava de complir els divuit anys, a més d'haver estat gravada pels agressors, seguida per detectius contractats per aquests, assetjada pels mitjans de comunicació i haver-se filtrat les seves dades personals; fets que han tingut una important afectació en la seva intimitat. Totes aquestes greus circumstàncies han de suposar, segons l'acusació particular, un augment del *quantum* indemnitzatori.

El Tribunal, però, rebutja del tot aquest raonament atès que considera que la sentència recorreguda ja va estendre's en la valoració de tots aquests punts i va justificar adequadament la fixació d'un import. Per tant, no correspondria a ulteriors instàncies fer-lo variar, sinó que és una tasca reservada a la discrecionalitat del tribunal d'instància. Així doncs, com que no concorria cap arbitrarietat ni notòria desproporció, la Sala no va poder entrar en el fons de l'assumpte de la determinació de la responsabilitat civil.

Cassació

En última instància, la sentència del TSJ de Navarra va ésser altra vegada recorreguda davant la Sala Segona del Tribunal Suprem, que va dictar-ne la STS 344/2019. El recurs de cassació novament va ésser promogut pel Ministeri Fiscal, l'acusació particular, les acusacions populars i tots cinc acusats.

A diferència del que s'havia resolt en apel·lació, el Tribunal Suprem va apreciar que sí concorrien les circumstàncies necessàries per provocar intimidació en la víctima, motiu pel

qual l'il·lícit esdevé un delict d'agressió sexual amb penetració. Aquesta qualificació té una incidència directa en la determinació del *quantum* de responsabilitat civil *ex delicto*.

L'acusació particular, aquí recurrent, sostenia que el criteri emprat per determinar la indemnització només valorava el trastorn d'estrès posttraumàtic que patia la víctima, sense prendre en consideració altres danys morals derivats de fets i conductes posteriors al propi fet delictiu. Mitjançant aquesta ampliació de les circumstàncies productores del dany, l'acusació interessava un augment de la xifra fins els 250.000€.

En concret, s'esmenten els danys addicionals causats a la víctima com a conseqüència de la mediatització del cas i que mereix un indemnització independent a la què es té dret com a reparació del trastorn psíquic que pateix. El gran impacte social que han tingut els fets han produït en la víctima un estat de constant estrès i angoixa, doncs ha dificultat la seva ocultació en el cercle social de la noia. A més, la revictimització que ha patit a xarxes i mitjans de comunicació, l'han fet sentir "jutjada i maltractada", provocant-li major dolor.

El Tribunal Suprem especifica que alguns dels criteris de creació jurisprudencial que s'han de tenir en compte per a la valoració dels danys d'aquesta naturalesa són "el rebuig social dels fets, la seva gravetat, les circumstàncies personals dels subjectes i, fins i tot, les quantitats sol·licitades per les acusacions", però no és necessari provar d'alteracions patològiques o psicològiques.

Finalment, l'Alt Tribunal concorda amb la recurrent en reconèixer que les sentències recorregudes no inclouen tots els danys produïts a la víctima, sinó que únicament es valora el trastorn psíquic que pateix des d'aleshores, però no s'hi afegeix la intranquil·litat que va patir després de descobrir que existien gravacions de vídeo de l'agressió, ni la derivada dels seguiments per part de detectius privats de la defensa i de la transcendència social i mediàtica del cas. Aquests darrers fets van produir que la denunciante seguís patint per la seva llibertat, intimitat i seguretat, allargant els efectes lesius del propi delictes en sí.

Per tant, entenent que la indemnització fixada pels tribunals *a quo* no incloïen aquests danys, la sentència de cassació eleva la indemnització en 50.000€ més, essent finalment de 100.000€ per a la víctima.

II. El cas Rubiales

El cas Rubiales va ser jutjat pel Jutjat Central Penal de l'Audiència Nacional, en la seva sentència número 3, amb data de 20 de febrer de 2025. Els fets que es van considerar provats són els següents:

El dia 20 d'agost de 2023 es va celebrar a Sydney, Austràlia, l'entrega de medalles a les jugadores de la Selecció Espanyola Femenina de futbol, després d'haver resultat victorioses a la final del Mundial de futbol femení. En aquesta entrega, segons el protocol, les jugadores, en ordre, passaven a rebre la felicitació del President de la Reial Federació Espanyola de Futbol, que en aquell moment era l'acusat Luis Rubiales. Mentre la víctima, la jugadora Jennifer Hermoso, rebia d'aquest l'esmentada felicitació, l'acusat va “subjectar el cap de la jugadora amb ambdues mans, i de manera sorpresiva i sense consentiment ni acceptació de la jugadora, li va fer un petó als llavis”. Aquest fet va ésser gravat per les càmeres de televisió que en aquell moment retransmetien la celebració, sense que hagi quedat acreditat, per trobar-se ella d'esquenes a la càmera, si la jugadora va consentir aquest gest.

Després d'aquests fets, i davant la notícia que el petó havia començat a generar als mitjans, el propi President i altres membres de la Federació van demanar a Jennifer Hermoso, directament a ella o a través d'altres membres de l'equip, que declarés públicament que havia acceptat rebre aquest petó, negant-se ella en tot moment a fer aquesta declaració.

El Ministeri Fiscal, l'acusació particular de Jenni Hermoso i l'acusació popular de l'Associació de Futbolistes Espanyols van qualificar els fets com constitutius d'un delictes d'agressió sexual de l'article 178.1 CP, estimant com a criminalment responsable a Luis Rubiales, sol·licitant la pena de presó d'un any i una indemnització en concepte de responsabilitat civil de 50.000€.

També van qualificar els fets com constitutius d'un delictes de coaccions de l'article 172.1 CP, estimant com a penalment responsables a Luis Rubiales i tres altres membres de la RFEF (Albert Luque, Jorge Vilda i Rubén Rivera), sol·licitant la pena d'un any i mig de presó i el pagament de 50.000€ de forma conjunta i solidària en concepte de responsabilitat civil derivada del delictes.

No és necessari aquí entrar a valorar la forma en què es va apreciar o descartar la responsabilitat penal dels acusats, però cal apuntar que es va absoldre als quatre processats del delictes de coaccions i solament es va imposar a Luis Rubiales la pena de divuit mesos de multa a raó de 20 euros per dia i la prohibició d'apropament a la víctima en un radi inferior de 200 metres i comunicar-se amb ella per qualsevol mitjà durant un any. Aquesta sentència, a data de presentació d'aquest treball, no és encara ferma i caldrà estar-se a la resolució del tribunal *ad quem*, que pot variar aquesta condemna en seu d'apel·lació.

Però de moment sí que podem entrar a examinar la condemna imposada a Rubiales en concepte de responsabilitat civil pel fet pel qual se'l castiga penalment, recordant que aquesta també podrà canviar en funció de la valoració que es faci properament en segona instància. Pel delictes d'agressió sexual, dels 50.000 € que demanaven les acusacions i el Ministeri Fiscal, finalment se li va imposar el pagament de 3.000 €. L'argumentació i la individualització d'aquesta condemna les trobem al Fonament de Dret sisè de l'esmentada sentència.

El tribunal recorda que la fonamentació de la responsabilitat civil *ex delicto* es troba a l'article 116 CP, que estableix que les persones criminalment responsables a títol d'autors ho seran també civilment pels danys causats. S'esmenta també que l'acció civil no perd la seva naturalesa pel fet d'ésser exercitada en el procés penal, mantenint els principis que li són propis, com són el principi dispositiu, el d'aportació de part i el de rogació, de tal manera que correspon a l'acusació particular i/o al Ministeri Fiscal reclamar la indemnització, fins al punt que el tribunal en cap cas pot condemnar al pagament d'una quantitat superior a la reclamada.

L'existència d'una obligació civil ha d'ésser provada per qui l'al·lega, demostrant la seva existència i el seu abast, en virtut de l'article 217.2 LEC. La representació de Jennifer Hermoso va sol·licitar una indemnització de 50.000€ sense al·legar ni demostrar cap dany material ni econòmic com a conseqüència dels actes que va patir, pel que el tribunal va presumir que la quantitat era íntegrament en concepte de dany moral, que no necessita una prova fefaent per la pròpia naturalesa dels fets, com ja s'ha vingut recalcant en capítols anteriors.

Dit això, el tribunal estima que *“la cantidad de 50.000 euros que se reclama por tal concepto, se revela como absolutamente desproporcionada, pues no puede valorarse de mayor valor económico el daño moral causado por un beso, que el daño moral causado por*

agresiones infinitamente más graves del art. 179 CP, [...] que en la práctica diaria se indemnizan con cantidades que no alcanzan esos 50.000 euros”.

Finalment, el tribunal estableix l'import de la condemna civil en 3.000€, que entén proporcionada pel fet que es va donar per sorpresa, en aquell determinat context, a la vista de milers d'assistents i altres milers de telespectadors que estaven visionant la cerimònia en aquell moment.

Si es permet una valoració personal, creiem que el jutjador ha mostrat un indiscutible encert en rebaixar l'import que es peticionava, que era palmàriament excessiu atenent a la casuística actual en matèria de reparació civil del dany moral en delictes contra la llibertat sexual, que, com ja s'ha exposat, en supòsits en què la lesió al bé jurídic protegit i a l'esfera moral de la víctima era notablement superior, s'ha condemnat a satisfer indemnitzacions molt inferiors.

Tanmateix, és important destacar el context en què es va produir aquest petó sense consentiment: no es tracta d'un fet succeït en la intimitat de les parts i amb una repercussió aïllada, sinó que va ésser una agressió presenciada per milers de persones en directe, i posteriorment reproduïda infinitat de vegades als mitjans i a Internet. Potser aquestes conseqüències advingudes després del propi fet podrien haver estat considerades en la sentència, doncs és evident que, amb una alta probabilitat, la reputació social i l'autoestima de Jennifer Hermoso s'han vist mermades pel fet d'haver estat col·locada al punt de mira mediàtic durant mesos. Per això mateix, potser hagués estat adequat que el tribunal hagués inclòs aquesta circumstància en la seva argumentació, i no només atendre al dany causat únicament en el moment puntual de l'agressió.

III. El cas de Dani Alves

Primera instància

Els fets enjudiciats i declarats provats a la Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona número 14/2024, de 22 de febrer, són els següents:

La matinada del 30 al 31 de desembre de 2023, la víctima (el nom de la qual no ha transcendit públicament) juntament amb la seva cosina i una amiga, va sortir de festa a la discoteca Sutton de Barcelona. Un cop allà, van accedir a la zona reservada perquè les van convidar un grup de nois mexicans. L'acusat, Dani Alves, exfutbolista del FCB i que també

es trobava en aquell reservat, es va fixar en el grup de noies i va demanar a un cambrer que les convidés a prendre una copa de xampany amb ell i els seus acompanyants. Després d'acostar-se a ells i beure una copa, les noies van estar ballant i xerrant amb els homes que les havien convidat. Uns vint minuts després, l'acusat es va dirigir a una sala contigua denominada "Suite", a la que només tenen accés els clients que ocupen la taula on ells seien, i quasi dos minuts després la víctima el va seguir.

Un cop allà dins, no queda provat si la víctima va practicar o no un fel·lació a l'acusat, però sí s'accepta que aquest, fent ús de força física, la va fer caure al terra i la va penetrar vaginalment contra la seva voluntat, recolzant-la contra el vàter i ejaculant dins seu sense preservatiu ni consentiment.

Després d'aquest fets, Alves va sortir i es va dirigir a una taula diferent d'on havien estat prenent la copa i uns segons més tard va fer-ho la víctima, anant cap a la seva cosina i demanat-li de marxar, sense acomiadar-se de l'acusat. Sortint de la discoteca, la noia va començar a plorar, cridant l'atenció del personal de la discoteca, que va activar el protocol d'agressions sexuals. Mentres estava sent atesa, l'acusat va abandonar el local creuant-se amb les noies i sense intercanviar cap paraula.

La víctima va ésser acompanyada a l'Hospital Clínic, on se la va explorar ginecològicament, prenent mostres biològiques del seu cos i la roba que portava, i on es van objetivar les lesions que presentava al genoll com a conseqüència de la caiguda. Posteriorment als fets, la víctima presentava una "simptomatologia de tipus ansiosa depressiva amb somatitzacions, compatible amb un trastorn secundari a un fet estressant o traumàtic, persistent la simptomatologia postraumàtica amb una intensitat globalment elevada amb repercussió funcional a nivell laboral i social [...]. L'impacte és significatiu en el funcionament de la persona amb una afectació de les àrees personal, socio familiar i de salut física i mental".

Aquests fets van ésser qualificats pel Ministeri Fiscal i per l'acusació particular com un delicte d'agressió sexual dels articles 178 i 179 CP, demanant la pena de presó de nou anys l'un i de dotze anys l'altra. Ambdós van sol·licitar una indemnització en concepte de responsabilitat civil de 150.000€.

Al seu torn, la defensa d'Alves va sol·licitar l'absolució i, subsidiàriament, la pena de presó d'un any amb una indemnització de 50.000€. En la sentència de primera instància, es va

transcriure erròniament aquest aplanament i es va fixar en 150.000€, error que va ser subsanat mitjançant interlocutòria posteriorment a la publicació de la sentència.

Un cop més, no s'entrarà a valorar les qüestions penals que van sorgir en aquest cas, sinó que únicament es farà referència a tot allò relatiu a la responsabilitat civil derivada dels fets. Una circumstància rellevant per comprendre la controvèrsia que genera aquest cas en relació a la indemnització és el fet que l'acusat, prèviament a la celebració del judici oral i, per tant, abans de saber el resultat del procés, va consignar al compte del Jutjat la quantitat de 150.000€ i va demanar explícitament que es posés a disposició de la víctima sense cap condicionant.

Aquest fet, més enllà de la possible estratègia processal subjacent, no és la pràctica comú, i més prenent en consideració que la suma consignada és molt superior a la condemna que subsidiàriament es demanava i, sobretot, a les condemnes dineràries que habitualment s'imposen per supòsits semblants, sent jurisprudència probablement coneguda per la defensa lletrada de l'acusat que aquesta Audiència Provincial acostuma a imposar quantitats molt inferiors. La víctima, fins i tot després de conèixer el veredict, no va retirar aquest import i, com ja veurem, aquest fet ha generat una controvèrsia que s'ha resolt en segona instància.

Pel que fa als criteris seguits per determinar el *quantum* de la responsabilitat civil, el tribunal pren en consideració l'estat psíquic en què s'ha trobat la denunciant des del moment de l'agressió, que ha necessitat tractament i acompanyament psiquiàtric i psicològic. A més, cita la sentència del Tribunal Suprem que resol el cas de la Manada (que ja ha estat analitzada *ut supra*), per indicar que en casos tant mediàtics es dona una “revictimització” de la persona agredida, en tant que la notícia apareix repetidament als mitjans de comunicació i això dificulta el procés de superació i recuperació.

Però finalment la sentència, molt breument — en només tres línies —, interpreta que la defensa s'aplanava a la petició de les acusacions en la xifra de 150.000€: “*En el momento en que nos encontramos, la defensa no se ha opuesto, vía calificación alternativa, que se establezca 150.000 euros de responsabilidad civil, por lo que esta Sala, al tiempo de valorar este hecho en el momento de individualizar la pena, debe fijarla en este sentido, que comprenderá todos los conceptos.*”

Aquesta explicació tan succinta fa dubtar: ¿degut a l'error de transcripció, els magistrats van entendre que en l'escrit de qualificació provisional la defensa s'aplanava a aquesta quantitat

quan en realitat havien expressat que s'aplanaven alternativament en 50.000€? O potser, ¿com que l'acusat havia posat a disposició incondicional de la víctima la quantitat de 150.000€ van interpretar que s'estava aplanant?

No sabem si l'error el va causar l'equivocació en la transcripció de l'escrit de defensa o el fet de consignar la quantitat que demanaven les acusacions, però com ja hem avançat, aquesta qüestió és objecte de debat en la resolució del recurs d'apel·lació.

A la fi, la sentència va condemnar a Dani Alves a la pena de quatre anys i mig de presó, perquè va entendre que amb l'entrega incondicional de la xifra dinerària s'exterioritzava una vertadera voluntat de reparació del dany que actuava com atenuant de la pena *ex* article 21.5 CP.

Segona instància

La sentència anterior va ésser recorreguda en apel·lació per la representació processal de la víctima i de l'acusat, i pel Ministeri Fiscal davant la Secció d'Apel·lacions de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. La sentència de segona instància va modificar notablement els fets provats, establint que l'acusat i la denunciante van acordar entrar a la sala privada del reservat i, un cop allà, van mantenir relacions sexuals amb penetració, sense considerar que mancés el consentiment de la dona.

Aquesta última qüestió és el que ha produït un gir radical en el cas, ja que ha implicat l'absolució del processat, amb els consegüents efectes en la condemna per responsabilitat civil.

Com ja ha estat explicat *ut supra*, Alves va consignar prèviament a la celebració de la vista la quantitat de 150.000€, que coincidia amb el que peticionaven les acusacions en concepte d'indemnització per dany moral i amb la fiança que se li havia manat dipositar. Això no obstant, aquesta quantitat es va posar íntegrament a disposició de la víctima sense cap condicionant i independentment del veredict. Tot i així, la denunciante no la va arribar a retirar, fins i tot després de conèixer la resolució de primera instància. Per tot això, és missió del tribunal *ad quem* decidir raonadament el destí d'aquesta suma, que es va entregar amb la següent explicació en l'escrit de defensa:

"(...) esta defensa manifiesta el expreso deseo del Sr. Alves de que la cantidad consignada sea destinada para el pago de la víctima con anterioridad a la celebración del juicio (...) es a esta a quien procede destinar dicha cantidad resarcitoria con carácter inmediato y voluntad reparadora por el daño moral que pueda declararse en la sentencia, para el eventual caso de que se declaren probados los hecho objeto de acusación, (...) la consignación se realizó con finalidad de que esta se destinara al pago de la víctima. (...) y en el suplico que la cantidad consignada de 150.000 euros sea destinada al pago de la víctima con anterioridad a la celebración del juicio. (...)”

Aquesta redacció pot semblar fosca per no acabar d'aclarir si pretén operar com indemnització en reparació pel dany moral ocasionat “per l'eventual cas que es declari provats els fets objecte d'acusació”, com argumenta l'acusació; o si bé es tracta d'una entrega sense condicionants més enllà del desenllaç, com sosté la defensa.

El Tribunal es decanta per aquesta segona interpretació, defensant que la quantitat posada a disposició no està “supeditada a que hi hagi condemna”. Seguint aquesta interpretació, la sentència en primer lloc recorda i apunta que la pretensió civil dins del procés penal està regida pels principis que li són propis, entre ells el de rogació (en contraposició al principi acusatori) i que per tant, a priori, qui ha estat absolt per la concurrència d'una causa d'exclusió de la responsabilitat penal no necessàriament perd la condició de responsable civil.

Per això, en determinats supòsits s'ha d'admetre que l'acusat, assumint la producció d'un dany, dugui a terme dins la doctrina dels actes propis un reconeixement de responsabilitat diferent a la criminal i en base a aquesta es vulgui indemnitzar a qui fins el moment de la resolució apareixia com a víctima del delictes. Això és així en tant que l'existència de responsabilitat civil general, a diferència de la responsabilitat civil *ex delicto*, no precisa de l'existència d'un fet delictiu per generar-se.

En aquest cas, el tribunal ha entès que la consignació judicial, més enllà d'haver servit per donar compliment a un manament contingut en una resolució judicial, és de caràcter voluntari i s'efectua amb l'estricta finalitat que sigui entregada a qui apareix com a víctima en el procés, amb independència d'una ulterior condemna. Per tant, dins del marc de la doctrina d'actes propis, aquesta quantitat no seria retornable fins i tot amb el dictat d'una sentència absoluta.

Però en aquest cas s'afegeix un *plus* de complexitat, atenent al fet que la víctima no va arribar a incorporar en el seu patrimoni la quantitat consignada, entenent-la com rebutjada. En aquest supòsit, el tribunal declara que la quantitat ha d'ésser retornada a l'imputat en base a dos principis: 1) "Pel principi de rogació que informa el dret civil i especialment les qüestions referides a la responsabilitat" i 2) en base a una interpretació de l'article 1180 CC, segons la qual la consignació necessita l'acceptació del creditor i sense aquesta, la relació subjacent entre les parts queda inalterada, resultant en la restitució de l'import consignat quan es dona el veredicta absolutori.

Com a conclusió, si la denunciante hagués retirat la indemnització abans de recaure sentència absolutòria en segona instància, no hauria hagut de retornar la quantitat entregada en tant que la consignació es va produir sense cap condicionament. Pel contrari, com que finalment no va fer-ho, l'import ha d'ésser retornat a Alves, en tant que el rebuig de la consignació no ha permès que aquesta desplegui els seus efectes extintius, i amb la posterior declaració d'innocència ja no existeix cap dany a indemnitzar.

Tanmateix, com a interpretació personal, creiem que fins i tot en el supòsit que la víctima hagués acceptat rebre la xifra econòmica, una sentència absolutòria implicaria necessàriament el retorn d'aquesta al dipositant, doncs una sentència absolutòria que nega l'existència d'una relació sexual incoerentida implícitament declara que no s'ha produït cap dany, en tant que l'únic perjudici possible en delictes d'aquesta naturalesa és el dany moral derivat de la intromissió de l'autor en l'esfera íntima del subjecte passiu sense el seu consentiment.

Si la sentència declara que aquesta relació incoerentida no ha succeït, està declarant, al seu torn, la inexistència de cap dany, i per tant l'acceptació d'una quantitat que té com a base un perjudici incoerent suposaria un enriquiment injust que podria ésser objecte de litigi en un ulterior procés civil.

Més enllà d'aquestes consideracions, el tribunal *ad quem* és crític amb el fet que la sentència recorreguda accepta gairebé sense majors explicacions la xifra de 150.000€ en concepte d'indemnització civil derivada del delicta, sense entrar a valorar la petició alternativa de la defensa de fixar-la en 50.000€.

S'explica que la quantificació del dany moral en delictes contra la llibertat sexual oscil·la entre els 15.000 i els 50.000€, segons les circumstàncies dels fets i de la víctima, criteris que queden recollits també a l'article 53 de la LO 10/2022. D'entre tots aquests criteris, només se

n'exclou la càrrega de la prova al contingut a la lletra a) que, resumidament, fa referència al dany moral, mentre que pels altres s'exigeix una prova concreta per ésser quantificats.

Es descarta també la invocació que fa l'acusació a la sentència que resol el cas de la Manada i que fixa el *quantum* de la indemnització en 100.000€ (que ja ha estat explicada amb profunditat anteriorment), doncs les característiques dels fets enjudiciats no poden comparar-se en gravetat als que en aquest cas van succeir.

Per concloure, més enllà del debat que ha despertat aquesta recent resolució sobre la valoració de la prova en el procés penal en relació a la presumpció d'innocència, el cas de Dani Alves ha representat un supòsit digne de menció en matèria de reparació del dany a la víctima prèviament a conèixer el desenllaç del procés, doncs el transcurs dels fets en relació a la quantitat consignada ha donat lloc a una valoració jurídica prou sorprenent i que ens ha despertat un gran interès.

Com a resum d'aquests tres casos, podem destacar que els Tribunals, per a determinar la xifra indemnitzatòria en aquests supòsits amb elevada incidència mediàtica, valoren el dany produït en l'esfera moral de la víctima derivat del delictes *per se* i el seu efecte en la seva autoestima, dignitat i desenvolupament de la personalitat. Tot i això, no han obviat el *plus* lesiu que l'extensa difusió dels fets ha suposat per a les denunciants.

En la sentència de cassació de la Manada, el Tribunal Suprem dobla el *quantum* de la indemnització al·legant que en la sentència recorreguda únicament es pren en consideració el transtorn que venia patint la noia des del moment dels fets, però no el que va passar posteriorment — l'impacte social del cas, la cobertura dels mitjans de comunicació, la investigació a què se la va sotmetre a mans d'investigadors privats —, que també han suposat un perjudici per a la víctima. Incloent-hi aquests conceptes, la indemnització a què es va condemnar es dobla, passant de 50.000 € a 100.000 €. En el cas de Rubiales, tot i que l'acusació particular demanava la quantitat de 50.000 €, l'Audiència Nacional va acabar atorgant-ne 3.000 €; una xifra gens menyspreable valorant l'ambigüitat de la conducta de l'acusat i la seva escassa incidència en la llibertat sexual de la futbolista. En últim lloc, la sentència de primera instància que va condemnar a Dani Alves (la segona no es pot valorar perquè finalment el va absoldre) també reconeix l'impacte de la difusió social del cas, tot i que explícitament no fixa el *quantum* atenent a aquesta circumstància.

Es pot concloure, per tant, que en supòsits com els tres examinats el tribunal no pot obviar la circumstància de la rellevància pública dels fets, doncs suposen un major risc per a la intimitat de la víctima i en dificulta la superació.

És discutible si la responsabilitat civil de la mediatització d'una agressió sexual ha de recaure exclusivament en el culpable o si, pel contrari, ha d'extendre's també a tots els mitjans de comunicació que hi han contribuït. Al nostre parer, el reu és el responsable últim del dany produït en la persona agredida, doncs sense la comissió del delictes a mans seves no s'hauria produït cap perjudici. Els mitjans de comunicació compleixen la funció social d'informar, i en principi només podrien reclamar-se lesions puntuals al dret a l'honor, que es manifestin en actuacions concretes dels mitjans, doncs cal recordar que aquests queden emparats pel dret fonamental a la llibertat d'informació veraç de l'article 20.1 d) CE.

Per tant, el major potencial lesiu d'un delictes que ha adquirit una dimensió pública sí que ha d'ésser un element a valorar pels tribunals, però sempre guardant la proporcionalitat.

Proposta de positivització de la determinació de la indemnització per dany moral en delictes contra la llibertat sexual

En l'últim capítol d'aquest Treball de Fi de Grau, i sense ànim de fer un recull exhaustiu i definitiu, es vol fer una proposta dels elements que podria contenir una norma jurídica que orientés els jutges i tribunals en la determinació de la xifra indemnitzatòria per dany moral. Com ja s'ha vingut demostrant al llarg de tot aquest projecte, els delictes contra la llibertat sexual provoquen en les víctimes un impacte profund i durador en el transcurs de les seves vides, més enllà del patiment físic immediat, derivat de la pertorbació en una de les esferes més íntimes de la persona. Per tant, aquest dany moral o dany en la dignitat intrínseca, entès com a sofriment psicològic i emocional derivat de l'agressió, és la dimensió més rellevant a reparar en aquesta classe de delictes.

Tanmateix, la pràctica judicial ha evidenciat una manca de criteris unificats a l'hora de determinar la quantia de la indemnització per dany moral en aquests casos. Amb l'objectiu de garantir una resposta més justa, predictable i respectuosa amb el dret de les víctimes a la reparació, el dret dels acusats a la seguretat jurídica i el dret d'ambdues parts a la igualtat de tracte, aquesta proposta de norma estableix criteris orientadors que ajudin els tribunals a quantificar la indemnització per dany moral de manera més uniforme i fonamentada, de forma que s'avanci cap a la objectivitat dels criteris per garantir, al màxim possible, la igualtat i la proporcionalitat. Per això, seria indispensable que els jutges i magistrats desgranessin, un per un, cadascun dels següents ítems en les seves resolucions.

Tal com defensa aquesta autora, els criteris que no poden deixar d'examinar-se en una resolució judicial són els següents:

- *La gravetat objectiva dels fets*: la pròpia naturalesa del delictes, la durada de l'agressió, la reiteració d'aquestes, el nombre d'agressors i la mediació de violència o intimidació. Aquests paràmetres serveixen per classificar els fets en funció de la seva gravetat en sí mateixos, doncs a major antijuridicitat, major és el dany produït.
- *Les circumstàncies subjectives de la víctima*: edat i grau de maduresa del subjecte passiu, en tant que aquestes circumstàncies sovint poden influir en l'impacte psicològic de l'agressió i els efectes perjudicials posteriors. També cal valorar la relació entre l'autor i la víctima: si s'ha donat en un context de confiança, autoritat o

dependència, doncs redueix les possibilitats de defensa de qui pateix l'agressió. Finalment, ponderar si concorre alguna característica en la segona que la fa especialment més vulnerable a patir un dany major.

- *Conseqüències sobre la víctima*: quin ha estat l'efecte que l'agressió ha tingut en el transcurs natural de la vida i el desenvolupament de la personalitat de la persona agredida sexualment. En aquest punt s'analitzen els danys psicològics o psiquiàtrics acreditats (tot i que no és necessari que apareguin per reclamar civilment en concepte de dany moral), les alteracions de la vida quotidiana i l'afectació en les relacions socials, laborals, acadèmiques, sexuals, etc.

També és important tenir en compte la persistència d'aquests efectes en el temps, doncs, a major durada d'aquests, els perjudicis s'aguditzen.

La finalitat última d'aquesta hipotètica norma que, com ja hem dit, no és exhaustiva i desplega uns elements a valorar *numerus apertus*, és garantir dos dels principis amb importància més cabdal del nostre ordenament jurídic: en primer lloc, el dret a la igualtat davant la llei en situacions iguals, evitant així la disparitat de resultats que ja hem comprovat en els capítols anteriors; i en segon lloc, el principi de proporcionalitat que ha de regnar en tots els litigis.

D'igual manera, quedarien visiblement afavorides la coherència i la transparència de les decisions judicials, doncs coneixent un per un els ítems valorats es pot fonamentar un possible recurs. I finalment, suposaria un *plus* de protecció per a ambdues parts, acusacions i defensa, en tant que es reduiria notablement el marge d'inseguretat jurídica.

Aquesta proposta neix amb coneixement de causa, fruit del treball d'anàlisi de supòsits reals, que ha fet paleses les mancances vertaderes del nostre sistema jurídic. Com a últim vèrtex que contribuiria a millorar i expandir tots aquests principis tan vitals per al propi concepte de justícia, és indispensable que els tribunals revisitin més sovint la jurisprudència, tant la menor com la consolidada. Una major atenció a les tendències de valoració, lluny de fer perillar la independència judicial, seria beneficiós per a tots els operadors jurídics, en tant que les pretensions de les parts comptarien amb una base més sòlida amb què defensar-se.

Conclusions

Després d'aquesta extensa anàlisi, podem afirmar que, al parer d'aquesta autora, s'ha confirmat la hipòtesi plantejada al principi i al llarg de tot el treball: la falta de regles clares i uniformes provoca que els tribunals resolguin de forma dispar supòsits substancialment iguals. Ja hem vist en el tercer capítol com les xifres poden variar d'una resolució a una altra en més d'un centenar de milers d'euros, sense que es requereixi al tribunal cap desgranament detallat i integral.

Dit això, és innegable que hi ha béns que no tenen un valor per sí mateixos. Tot i que és més freqüent en la pràctica forense traduir a una quantitat econòmica el preu de la salut, ¿quant val realment l'absència de dolor?, ¿quant la vida?, ¿quant la dignitat i la llibertat? ¿quant la intimitat, l'honor, l'autoestima...? La resposta més lògica a totes aquestes preguntes seria, possiblement, afirmar que no tenen preu. Ara bé, en qualsevol dels casos, a efectes purament pràctics, se'ls ha d'establir un valor, doncs, en sentit contrari, qui es beneficiés seria l'infractor si, per la gran dificultat d'establir-ne un valor, no se'n fixés cap.

Per tant, no és acceptable, per una raó purament de justícia, que el dany comés en l'esfera moral d'una víctima no sigui rescabalat d'alguna manera, tot i que estem parlant de danys irreparables per qualsevol via.

Això no significa, però, que la valoració d'aquest dany, per la seva complexitat, hagi d'ésser del tot lliure. Si bé és cert que descartem la creació d'un barem estricte com ja existeix en matèria de trànsit, sí que advoquem per a que els tribunals d'arreu de l'Estat facin més menció a la jurisprudència, doncs pot servir com a referència per conèixer resolucions anteriors de fets semblants. Una major unitat i uniformitat en els resultats seria beneficiós per a tots els operadors jurídics: per una banda, la defensa i l'acusació tindrien antecedents en què recolzar les seves peticions; per l'altra, els tribunals podrien fonamentar les seves resolucions amb una base més sòlida. D'aquesta manera, es podria afirmar que es brindaria més seguretat jurídica a totes les parts, que sembla ser el que manca generalment en aquests casos.

Amb tot això, valorem que seria molt positiu implementar en la legislació vigent els criteris de valoració que hem explicat en l'últim capítol, donat que, pel fet de quedar positivitzats, es podrien reduir substancialment les disparitats de resultats que es donen en l'actualitat i facilitarien l'àrdua tasca de traduir a una quantitat econòmica un perjudici absolutament personal, espiritual i immaterial.

Bibliografia

Del Caso Jiménez, M.T. (2023) Título V. De la responsabilidad civil derivada de los delitos y de las costas procesales. Dins Cuerda Arnau, M.L. et altri. *Comentarios al Código Penal*. Tomo I. Arts. 1 a 288 bis. (pp. 795 a 838). Tirant lo Blanch.

Delgado Sancho, C. D (2023) *Responsabilidad civil ex-delicto. Paso a paso*. (2a edició) Colex Editoriales.

Díez-Picazo, L. (1999) *Derecho de daños*. Civitas Ediciones.

Ferrer Vicente, J.M (2004) *La cuestión de los daños morales*. Ediciones Revista General de Derecho.

García López, R. (1990) *Responsabilidad civil por daño moral. Doctrina y jurisprudencia*. José María Bosch Editor.

Gimeno Sendra, V. (2019) El objeto del proceso penal. El objeto eventual: la acumulación de la pretensión civil al proceso penal. Dins Gimeno Sendra, V. *Derecho procesal penal*. (3a edició, pp 317-326). Aranzadi.

Jardí i Casany, E. (1958) *La responsabilitat civil derivada de l'acte il·lícit*. Bosch.

Márquez de Prado Pérez, J. et altri (2004) *Responsabilidad civil "ex delicto"*. Consejo General del Poder Judicial.

Quintero Olivares, G. i Tamarit Sumalla, J.M. (2011) Título V. De la responsabilidad civil derivada de los delitos y las faltas y de las costas procesales. Dins Quintero Olivares, G. (director), Morales Prats, F. (coord.), et altri. *Comentarios al Código Penal español*. Tomo I (6a edició, pp 703-760). Aranzadi.

Jurisprudència

Tribunal Suprem i Audiència Nacional

STS de 29 de junio de 1987.

STS de 16 de mayo de 1988.

STS de 26 de septiembre de 2003.

STS de 20 de octubre de 2003.

STS 1041/2004, de 17 de septiembre.

STS 1366/2002, de 22 de julio.

STS 537/2006, de 3 de mayo.

STS de 11 de diciembre de 2006.

STS de 16 de febrero de 2007.

STS de 3 de julio de 2007.

STS 1112/2007, de 27 de diciembre.

STS de 4 de noviembre de 2008.

STS de 29 de marzo del 2011.

STS 1348/2011, de 14 de diciembre.

STS 467/2012, de 11 de mayo.

STS a 830/2014, de 28 de noviembre.

STS 177/2016, de 2 de marzo.

STS 777/2016, de 19 de octubre.

STS 781/2016, de 19 de octubre.

STS 344/2019, de 4 de julio.

STS 836/2022, de 3 de noviembre.

STS 322/2024, de 17 de abril.

STS de 331/2024, 18 de abril.

SAN 3/2025, de 20 de febrero.

Tribunal Superior de Justicia

STSJ de Navarra 8/2018, de 30 de noviembre.

STSJ de Catalunya 109/2025, de 28 de marzo.

Audiència Provincial i altres tribunals

SAP de Madrid 1345/2010, de 9 de diciembre.

Juzgado de lo Penal nº 2 de Sevilla, Sentencia 522/2016 de 29 de diciembre.

SAP de Navarra 38/2018, de 20 de marzo.

SAP de Logroño 10/2022, de 7 de febrero.

SAP de A Coruña 548/2022, de 16 de diciembre.

SAP de Barcelona 14/2024, de 22 de febrero.

SAP de Bizkaia 94/2025, de 24 de febrero.